

dergipark.org.tr/tr/pub/alinterisosbil

Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Social Sciences

| e-ISSN 2602-229X |

<https://prensip.gen.tr>

ARAŞTIRMA MAKALESİ

RESEARCH ARTICLE

Doğu Karadeniz’de Lazcanın Kuşaklar Arası Aktarımı: Gençler Üzerine Nitel Bir
Sosyodilbilimsel Araştırma

Intergenerational Transmission of Laz in the Eastern Black Sea Region: A Qualitative
Sociolinguistic Study of Youth

Cüneyt YILMAZ[✉]

Onbeş Kasım Kıbrıs Üniversitesi, Siyasal ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Pr., Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs

Geliş Tarihi/Received Date: 30.04.2026

Kabul Tarihi/Accepted Date: 04.06.2026

Ö Z

Bu araştırma, Doğu Karadeniz bölgesinde yaşayan gençler arasında Lazca kullanımının mevcut durumunu, gençlerin dile yönelik tutumlarını ve dilin kuşaklar arası aktarım süreçlerini kapsamlı bir biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın örneklemini, 18-30 yaş aralığında, kendilerini Laz olarak tanımlayan ve ailelerinde Lazca konuşulan 20 genç birey oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen katılımcılarla yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler; Lazcanın günlük yaşamda kullanım sıklığı, dil yeterliliği, sosyal çevrenin etkisi, dil kaybına yönelik algılar ve gelecekteki aktarım süreçleri olmak üzere dört temel eksen etrafında şekillendirilmiştir. Elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiş, tekrar eden örüntüler ve anlamlı temalar belirlenmiştir. Bulgular, gençlerin Lazca’yı güçlü bir kültürel kimlik ve aidiyet unsuru olarak gördüklerini, ancak eğitim, kentleşme, sosyal çevre ve modern yaşam koşulları nedeniyle Lazcanın günlük kullanım alanlarının daraldığını göstermektedir. Araştırma ayrıca, dil kaybının yalnızca bireysel tercihlerden değil, toplumsal, kültürel ve yapısal süreçlerden kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak çalışma, Lazcanın sürdürülebilirliği için eğitim politikaları, dijital içerik üretimi, kültürel faaliyetler ve kamusal görünürlüğü artırıcı stratejilerin önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Lazca, Gençler, Dil Kaybı, Azınlık Dilleri, Tematik Analiz.

ABSTRACT

This study aims to comprehensively examine the current state of Laz language use among young people living in the Eastern Black Sea region, their attitudes toward the language, and the processes of intergenerational transmission. The sample consists of 20 young individuals aged 18-30 who identify as Laz and come from families where Laz is spoken. Participants were selected through purposive sampling, and semi-structured in-depth interviews were conducted. The interviews were organized around four main themes: the frequency of Laz use in daily life, language proficiency, the influence of social environment, perceptions of language loss, and future transmission processes. The collected data were analyzed using thematic analysis, through which recurring patterns and significant themes were identified. The findings indicate that young people perceive Laz as a strong marker of cultural identity and belonging; however, the daily use of the language has significantly narrowed due to education, urbanization, social environment, and modern living conditions. The study also reveals that language loss is shaped not only by individual choices but also by broader social, cultural, and structural dynamics. In conclusion, the research emphasizes the importance of educational policies, digital content production, cultural initiatives, and strategies aimed at increasing public visibility to ensure the sustainability of the Laz language.

Keywords: Laz Language, Youth, Language Loss, Minority Languages, Thematic Analysis.

Please cite this paper as follows/Atf için:

Yılmaz, C. (2026). Doğu Karadeniz’de Lazcanın kuşaklar arası aktarımı: Gençler üzerine nitel bir sosyodilbilimsel araştırma. *Alinteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 298-315. <https://doi.org/10.30913/alinterisosbil.1941220>

GİRİŞ

Dil, yalnızca bireyler arası iletişimi sağlayan bir araç olmanın ötesinde, toplumsal hafızanın, kültürel sürekliliğin ve kimlik inşasının temel taşı olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, dil çeşitliliğinin azalması, yalnızca dilsel bir kayıp değil; aynı zamanda kültürel çoğulluğun, yerel bilgi sistemlerinin ve tarihsel deneyimlerin de aşınması anlamına gelmektedir. Küreselleşme, modernleşme ve ulus devlet merkezli dil politikaları, özellikle azınlık ve yerel diller üzerinde belirleyici bir baskı oluşturarak bu dillerin kullanım alanlarını daraltmaktadır (Crystal, 2000, s. 19).

Uluslararası literatürde dil kaybı, çok boyutlu bir süreç olarak ele alınmakta ve bu süreçte özellikle kuşaklar arası aktarımın zayıflaması belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. David Crystal, dilin yok oluşunu, konuşur sayısındaki azalmadan ziyade genç kuşakların dili aktif olarak kullanmamasıyla ilişkilendirmekte ve dilin sürdürülebilirliğinin doğrudan kuşaklar arası aktarım mekanizmalarına bağlı olduğunu vurgulamaktadır (Crystal, 2000, s. 108). Benzer şekilde Joshua Fishman, dilin toplumsal işlevlerini sürdürmesinin ancak aile, eğitim ve topluluk temelli kullanım alanlarının devamlılığı ile mümkün olduğunu ifade etmekte ve özellikle genç kuşakların dil kullanımındaki gerilemenin dil kaybının en kritik göstergesi olduğunu belirtmektedir (Fishman, 1991, s. 61).

Dil kaybı olgusuna ilişkin bir diğer önemli yaklaşım, dil politikaları ve eğitim sistemlerinin bu süreç üzerindeki etkisini merkeze almaktadır. Tove Skutnabb-Kangas, eğitim sistemleri aracılığıyla baskın dillerin teşvik edilmesi ve azınlık dillerinin dışlanması, uzun vadede dilsel asimilasyona yol açtığını ve bu durumun “dilsel soykırım” olarak tanımlanabileceğini ileri sürmektedir (Skutnabb-Kangas, 2000). Bu yaklaşım, dil kaybının yalnızca doğal bir süreç olmadığını; aksine siyasal, kurumsal ve ideolojik dinamiklerle şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Küresel ölçekte dil çeşitliliğinin durumu incelendiğinde, UNESCO tarafından yayımlanan veriler, dünya genelinde yaklaşık 2.500 dilin yok olma tehlikesi altında olduğunu göstermektedir (UNESCO, 2010). Bu durum, dil kaybının istisnai değil, sistematik ve yaygın bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu süreç, yalnızca dilsel değil, kültürel sürdürülebilirlik açısından da kritik bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Nitekim dil, kültürel pratiklerin, sözlü geleneklerin ve toplumsal değerlerin taşıyıcısı olarak işlev görmektedir; dilin kaybı ise bu unsurların geri dönülmez biçimde ortadan kalkmasına yol açmaktadır (Austin & Sallabank, 2011; Evans, 2009).

Türkiye bağlamında yerel diller meselesi, tarihsel olarak ulus devlet inşası ve dil politikaları çerçevesinde şekillenmiştir (Kaya & Tarhanlı, 2005). Cumhuriyet döneminde uygulanan tek dillilik eksenli politikalar, kamusal alanın büyük ölçüde Türkçe ile sınırlandırılmasına neden olmuş; bu durum, Lazca gibi yerel dillerin görünürlüğünü ve kullanım alanlarını daraltmıştır (Aslan, 2007). Bu politikaların etkisiyle Lazca, kamusal görünürlüğünü önemli ölçüde yitirmiş; dilin günlük yaşamda ve özellikle genç kuşaklar arasında kullanım sıklığında belirgin bir azalma meydana gelmiştir (Spolsky, 2004). Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan raporlar, azınlık dillerinin korunması için eğitim, medya ve kamusal alanlarda çokdilli politikaların geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Baker, 2011; Council of Europe, 2011).

Laz toplulukları günümüzde ağırlıklı olarak Rize'nin Pazar, Ardeşen ve Fındıklı ilçeleri ile Artvin'in Arhavi, Hopa ve Kemalpaşa ilçelerinde yaşamaktadır. Lazcanın güncel konuşma alanı büyük ölçüde bu yerleşimlerle sınırlı olup dilin kuşaklar arası aktarımı da ağırlıklı olarak bu bölgelerde sürmektedir. Bu çalışma, Lazcanın tarihsel ve güncel kullanım alanlarını temsil eden söz konusu yerleşimlerde yaşayan gençlerin dil kullanım pratiklerine odaklanmaktadır. Bu nedenle araştırmada kullanılan "Doğu Karadeniz" ifadesi, bölgenin tamamını değil, Laz nüfusunun yoğun olarak bulunduğu bu yerleşim alanlarını ifade etmektedir (Bucaklışı vd., 2011).

Lazcanın sosyodilbilimsel durumu, bu genel çerçeve içerisinde değerlendirildiğinde, özellikle genç kuşaklar bağlamında belirgin bir dönüşüme işaret etmektedir. Lazca, tarihsel olarak Doğu Karadeniz bölgesinde güçlü bir sözlü kültür geleneği ile varlığını sürdürmüş olmakla birlikte, günümüzde kullanım alanlarının daralması ve genç kuşaklar arasında yeterince aktarılmaması nedeniyle zayıflama sürecine girmiştir. Bu durum, dilin iletişimsel işlevinden ziyade sembolik bir kimlik göstergesine dönüşmesi ile de ilişkilendirilmektedir. Joshua Fishman'ın belirttiği üzere, bir dilin yalnızca sembolik düzeyde varlığını sürdürmesi, uzun vadede o dilin canlılığını koruması için yeterli değildir (Fishman, 1991, s. 38).

Genç kuşakların dil kullanım pratikleri, günümüzde yalnızca aile ve yerel çevre ile sınırlı olmayıp, eğitim sistemi, kentleşme, göç ve dijital iletişim araçları tarafından da şekillendirilmektedir. Özellikle dijitalleşme, baskın dillerin kullanımını teşvik eden bir ortam yaratmakta; bu durum azınlık dillerinin görünürlüğünü daha da sınırlamaktadır. Bununla birlikte, dijital platformların doğru stratejilerle kullanılması durumunda, yerel dillerinin yeniden canlandırılması için önemli fırsatlar sunduğu da literatürde vurgulanmaktadır (Warschauer, 2003).

Bu çalışma, küresel dil kaybı literatürü ile Türkiye'deki dil politikaları bağlamını bir araya getirerek, Doğu Karadeniz bölgesinde yaşayan gençlerin Lazca kullanımını nitel bir alan araştırması çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, gençlerin dil kullanım düzeyleri, Lazcaya yönelik tutumları ve dilin kuşaklar arası aktarımındaki kırılma noktaları incelenmektedir. Elde edilen bulguların, konuya ilişkin literatüre katkı sağlaması ve dil politikalarına yönelik somut önerilerin geliştirilmesine temel oluşturması hedeflenmektedir. Bu yönüyle Lazca örneği, dil kaybı süreçlerinin genç kuşaklar üzerinden nasıl şekillendiğini ortaya koyan özgün bir vaka niteliği taşımaktadır (Skutnabb-Kangas, 2000).

Bu araştırma aşağıdaki sorulara yanıt aramaktadır:

1. Doğu Karadeniz'de Laz nüfusunun yoğun olarak yaşadığı yerleşim alanlarında yaşayan gençlerin Lazca kullanım düzeyleri nasıldır?
2. Gençlerin Lazcaya yönelik tutumları ve algıları nelerdir?
3. Lazcanın kuşaklar arası aktarımını etkileyen başlıca toplumsal ve bireysel faktörler nelerdir?
4. Gençler Lazcanın geleceğine ve sonraki kuşaklara aktarımına ilişkin nasıl bir değerlendirmede bulunmaktadır?

5. Eğitim, sosyal çevre ve gündelik yaşam pratikleri Lazca kullanımını nasıl etkilemektedir?

LAZCANIN TARİHSEL VE SOSYODİLBİLİMSEL ARKA PLANI

Lazca, Güney Kafkas dilleri olarak da adlandırılan Kartvel dil ailesine mensup olup Gürcüce, Megrelce ve Svanca ile aynı dil grubunda yer almaktadır. Bu dil ailesi, tarihsel köken, tipolojik yapı ve dilsel evrim açısından özgün bir konuma sahiptir. Lazca, zengin morfolojik yapısı, karmaşık fiil çekim sistemi ve çok katmanlı eklemeli özellikleriyle öne çıkan bir Güney Kafkas dilidir. Kartvel dillerinin genelinde görülen ergatif yapı, Lazcada da belirli ölçülerde gözlemlenmekte ve bu durum dilin sözdizimsel organizasyonunu belirleyen temel unsurlardan biri olarak öne çıkmaktadır (Hewitt, 1995, s. 201).

Sözdizimsel açıdan Lazca, temel olarak özne-nesne-fiil (SOV) dizilimine sahip olmakla birlikte, bağlam ve vurguya bağlı olarak esnek bir yapı sergileyebilmektedir. Fonolojik açıdan Lazca, zengin ünsüz sistemi ve artikülasyon çeşitliliğiyle öne çıkan bir dil olup, gelişimini büyük ölçüde sözlü aktarım geleneği içinde sürdürmüştür. (Comrie, 2009, ss. 8-12). Yazılı standartlaşmanın sınırlı olması, dilin uzun süre ağırlıklı olarak sözlü kültür aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılmasına neden olmuştur (Hewitt, 1995).

Tarihsel süreç içerisinde Laz toplulukları, Doğu Karadeniz kıyıları ile Güney Kafkasya'nın batı kesimlerinde, özellikle antik Kolhis bölgesinde yoğunlaşmıştır. Antik Yunan ve Roma kaynakları, bu bölgede yaşayan toplulukların kültürel ve dilsel varlığına işaret etmekte ve Lazların tarihsel sürekliliğini ortaya koymaktadır (Braund, 1994). Bu bağlamda Lazca, yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bölgenin tarihsel ve kültürel kimliğinin taşıyıcısı olarak değerlendirilmektedir (Feurstein, 1983).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Lazca, çok dilli toplumsal yapı içerisinde yerel düzeyde varlığını sürdürmüş, ancak resmi dil statüsü kazanmamıştır. Buna rağmen köy toplulukları, aile yapısı ve sözlü kültür pratikleri aracılığıyla dilin canlılığı büyük ölçüde korunmuştur. Özellikle halk anlatıları, türküler ve sözlü gelenekler, kuşaklararası aktarımın temel araçları olarak işlev görmüştür (Dumézil, 1937).

Cumhuriyet döneminde ise ulus devlet inşa süreci ve Türkçe merkezli dil politikaları, Lazcanın kamusal alandaki kullanımını önemli ölçüde sınırlandırmıştır. Eğitim sistemi, bürokrasi ve medya aracılığıyla Türkçenin baskın konuma gelmesi, Lazcanın kullanım alanını büyük ölçüde özel yaşamla sınırlamıştır. Bu süreç, dilin toplumsal işlev alanlarının daralmasına ve genç kuşaklar arasında kullanım oranının azalmasına yol açmıştır.

Sosyodilbilimsel açıdan Lazcanın mevcut durumu, literatürde “dil kayması” (language shift) ve “dil kaybı” (language loss) kavramları çerçevesinde değerlendirilmektedir. Nancy C. Dorian, küçük dil topluluklarında genç kuşakların dili daha az kullanmasının, dilin yapısal sadeleşmesine ve işlevsel alanlarının daralmasına yol açtığını ortaya koymaktadır (Dorian, 1981). Benzer şekilde Susan Gal, ekonomik dönüşüm, kentleşme ve toplumsal mobilitenin dil tercihleri üzerinde doğrudan etkili olduğunu göstermektedir (Gal, 1979).

Bu bağlamda Laz gençlerinin dil tercihleri, yalnızca bireysel eğilimlerle değil; eğitim sistemi, ekonomik beklentiler ve toplumsal prestij mekanizmaları ile

şekillenmektedir (Sallabank, 2013). Standart dilin (Türkçe) eğitim ve iş hayatındaki belirleyici rolü, Lazcanın gündelik kullanımını sınırlandırmakta ve dili çoğu zaman sembolik bir kimlik göstergesine dönüştürmektedir.

Bununla birlikte, günümüzde dijital iletişim teknolojileri ve yeni medya araçları, azınlık dilleri için alternatif kullanım alanları yaratmaktadır. Julia Sallabank, dijital platformların tehlike altındaki dillerin görünürlüğünü artırma ve genç kuşaklar tarafından yeniden sahiplenilmesini sağlama potansiyeline sahip olduğunu belirtmektedir (Sallabank, 2013). Sosyal medya, video içerikleri ve dijital topluluklar, Lazcanın yalnızca kültürel bir miras unsuru olarak değil, aynı zamanda yaşayan bir iletişim aracı olarak yeniden konumlanmasına katkı sunmaktadır (Bucaklı vd., 2011).

Uluslararası kuruluşlar da dilsel çeşitliliğin korunmasını kültürel sürdürülebilirlik ve insan hakları bağlamında ele almaktadır. UNESCO'nun tehlike altındaki diller üzerine çalışmaları, bir dilin yaşatılmasında en kritik unsurun genç kuşakların aktif katılımı olduğunu vurgulamaktadır (May, 2012; UNESCO, 2010). Avrupa Konseyi ise bölgesel ve azınlık dillerinin korunmasına yönelik politikaların, dilin eğitim, medya ve kamusal alanda görünürlüğünü artıracak şekilde geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir (ECRI, 2011; Hornberger & King, 1996).

Lazcanın tarihsel ve sosyodilbilimsel arka planı, dilin yalnızca yapısal özellikleriyle değil; aynı zamanda tarihsel süreçler, devlet politikaları, toplumsal dönüşümler ve teknolojik gelişmeler ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan süreçte kamusal alandan özel alana çekilen Lazca, günümüzde sınırlı kullanım alanlarına sahip olmakla birlikte, dijitalleşme ve artan akademik ilgi sayesinde yeniden görünürlük kazanmaktadır. Bu çok katmanlı yapı, araştırmanın ilerleyen bölümlerinde genç kuşakların dil pratiklerini analiz etmek için güçlü bir analitik zemin sunmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırma, Lazcanın genç kuşaklar tarafından kullanım düzeyini, bu kullanımın bağlamsal özelliklerini ve dil kaybına yönelik algıları çok boyutlu biçimde incelemeyi amaçlayan nitel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı, bireylerin deneyimlerini, anlam üretim süreçlerini ve sosyal gerçekliği nasıl yorumladıklarını doğal bağlamı içerisinde ele alması bakımından özellikle dil, kimlik ve kültür çalışmalarında güçlü bir metodolojik çerçeve sunmaktadır (Creswell, 2014. s. 17).

Dil kullanımı ve dil kaybı gibi olgular, yalnızca nicel göstergelerle açıklanamayacak ölçüde karmaşık ve çok katmanlı süreçlerdir. Bu tür olguların anlaşılabilmesi, bireylerin dil ile kurdukları ilişkilerin, sosyal etkileşimlerinin ve kültürel aidiyetlerinin derinlemesine incelenmesini gerektirir. Bu bağlamda nitel araştırma, katılımcıların öznel deneyimlerini ve anlam dünyalarını merkeze alarak, dilin toplumsal işlevine dair kapsamlı bir analiz yapma imkânı sağlamaktadır.

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler tercih edilmiştir. Bu yöntem, araştırmacıya belirli bir kuramsal çerçeve doğrultusunda ilerleme imkânı sunarken, katılımcıların kendi deneyimlerini özgür ve ayrıntılı biçimde ifade etmelerine olanak tanımaktadır (Patton, 2015). Bu yönüyle yarı

yapılandırılmış görüşmeler, hem yapılandırılmış veri üretimini hem de esnek ve keşfedici bir araştırma sürecini bir arada barındırmaktadır.

Yöntemin bir diğer önemli avantajı, görüşme sürecinde ortaya çıkabilecek yeni temaların araştırmaya dâhil edilebilmesidir. Bu esneklik, özellikle dil kullanımı gibi bağlama duyarlı ve değişken bir olgunun incelenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Katılımcıların anlatıları sırasında ortaya çıkan yeni kavramlar, duygusal tepkiler ve sosyal deneyimler, araştırmanın analitik derinliğini artırmaktadır (Merriam & Tisdell, 2016).

Bu araştırma deseni, yalnızca bireysel dil kullanımını değil, aynı zamanda bu kullanımın şekillendiği sosyal, kültürel ve ailevi bağlamı da dikkate alan bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Bu sayede çalışma, Lazcanın gençler arasındaki kullanımını yalnızca bireysel tercihlerin sonucu olarak değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümler, modernleşme süreçleri ve dilsel prestij gibi faktörlerle ilişkili bir olgu olarak ele almaktadır.

Örneklem

Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, araştırılan olgu hakkında doğrudan deneyime sahip bireylerin seçilmesine olanak tanınması nedeniyle sosyodilbilimsel çalışmalarda yaygın olarak tercih edilen bir örnekleme stratejisidir (Patton, 2015).

Araştırmanın çalışma grubunu, Lazcanın tarihsel olarak konuşulduğu Rize'nin Pazar, Ardeşen ve Fındıklı ilçeleri ile Artvin'in Arhavi ve Hopa ilçelerinde yaşayan, 18-30 yaş aralığındaki 20 genç oluşturmaktadır. Görüşmeler süresince elde edilen veriler eş zamanlı olarak değerlendirilmiş ve yaklaşık on sekizinci görüşmeden itibaren yeni tema ve kodların tekrar etmeye başladığı gözlemlenmiştir. Veri doygunluğunu doğrulamak amacıyla iki ek görüşme gerçekleştirilmiş ve toplam katılımcı sayısı yirmiye ulaştırılmıştır. Katılımcıların tamamı kendisini Laz olarak tanımlamakta ve aile içinde Lazca ile doğrudan ya da dolaylı temas kurmuş bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın bu yaş grubuna odaklanmasının temel nedeni, genç kuşakların dil kullanım pratiklerinin kuşaklar arası aktarımın sürdürülebilirliğini değerlendirmede kritik bir gösterge olarak kabul edilmesidir (Heller, 2011).

Örneklem oluşturulurken katılımcıların farklı toplumsal deneyimleri temsil etmesine dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda kadın ve erkek katılımcıların yanı sıra farklı eğitim düzeylerine ve farklı yerleşim özelliklerine (köy, belde ve ilçe merkezi) sahip bireyler araştırmaya dâhil edilmiştir. Böylece Lazcanın kullanımının yalnızca yaş faktörü üzerinden değil, aynı zamanda toplumsal çevre ve yaşam koşulları bağlamında da değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamında toplam 20 yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında elde edilen veriler eş zamanlı olarak analiz edilmiş, yaklaşık on sekizinci görüşmeden itibaren yeni tema ve kodların tekrar etmeye başladığı gözlemlenmiştir. Veri doygunluğunu doğrulamak amacıyla iki ek görüşme daha yapılmış ve toplam katılımcı sayısı yirmiye ulaştırılmıştır. Bu süreç, veri setinin araştırma sorularını yanıtlayacak düzeyde çeşitlilik ve derinlik içerdiğini göstermektedir (Guest vd., 2006).

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve yerleşim yeri gibi demografik özellikleri sistematik biçimde kayıt altına alınmış ve analiz sürecinde dikkate alınmıştır. Katılımcılara ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri.

Katılıcı Kodu	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	Yerleşim Türü	İlçe
K1	22	Kadın	Lisans	İlçe Merkezi	Pazar
K2	24	Erkek	Lise	Köy	Ardeşen
K3	21	Kadın	Lisans	İlçe Merkezi	Hopa
K4	27	Erkek	Lisansüstü	İlçe Merkezi	Arhavi
K5	20	Kadın	Lisans	Köy	Fındıklı
K6	23	Erkek	Ön Lisans	İlçe Merkezi	Pazar
K7	25	Kadın	Lisans	İlçe Merkezi	Ardeşen
K8	21	Erkek	Lise	Köy	Hopa
K9	28	Kadın	Lisansüstü	İlçe Merkezi	Arhavi
K10	24	Erkek	Lisans	İlçe Merkezi	Fındıklı
K11	22	Kadın	Lisans	Köy	Pazar
K12	26	Erkek	Lisans	İlçe Merkezi	Ardeşen
K13	19	Kadın	Ön Lisans	İlçe Merkezi	Hopa
K14	30	Erkek	Lisansüstü	İlçe Merkezi	Arhavi
K15	23	Kadın	Lisans	Köy	Fındıklı
K16	27	Erkek	Lisans	İlçe Merkezi	Pazar
K17	20	Kadın	Lise	Köy	Ardeşen
K18	29	Erkek	Lisansüstü	İlçe Merkezi	Hopa
K19	25	Kadın	Lisans	İlçe Merkezi	Arhavi
K20	24	Erkek	Lisans	İlçe Merkezi	Fındıklı

Tablo 2. Katılımcıların demografik dağılımı.

Değişken	Kategori	n
Cinsiyet	Kadın	10
	Erkek	10
Eğitim	Lise	3
	Ön Lisans	2
	Lisans	11
	Lisansüstü	4
Yerleşim Türü	Köy	6
	İlçe Merkezi	14
İl	Rize	12
	Artvin	8

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama süreci, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yürütülmüştür. Bu form, katılımcıların dil kullanımına ilişkin deneyimlerini, tutumlarını ve algılarını ayrıntılı biçimde ifade etmelerine imkân tanımaktadır (Creswell, 2014).

Görüşme formu, araştırmanın kuramsal çerçevesi doğrultusunda dört temel tematik eksen etrafında yapılandırılmıştır. Bu tematik yapı, veri toplama sürecinde sistematiklik sağlarken, aynı zamanda elde edilen verilerin analiz sürecinde anlamlı kategoriler hâline getirilmesini kolaylaştırmaktadır (Braun & Clarke, 2006).

Dil Yetkinliği ve Kullanım ekseni, katılımcıların Lazca'yı hangi düzeyde bildiklerini, dili nasıl öğrendiklerini ve günlük yaşamda hangi bağlamlarda kullandıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu eksen, dilin bireysel kullanım boyutunu analiz etmek açısından temel bir öneme sahiptir.

Sosyal Çevre ekseni, dilin aile, akran grubu ve sosyal ilişkiler içerisindeki kullanımını incelemektedir. Dilin sosyal bağlamda nasıl konumlandığı, hangi ortamlarda kullanıldığı veya kullanılmadığı, dilin toplumsal görünürlüğü anlamak açısından kritik bir boyuttur (Spolsky, 2004).

Dil Kaybı ve Tutum ekseni, katılımcıların Lazcaya yönelik algılarını, dilin önemine ilişkin düşüncelerini ve kullanım sırasında yaşadıkları duygusal deneyimleri değerlendirmektedir. Bu kapsamda dilin prestiji, sosyal kabulü ve birey üzerindeki psikolojik etkileri analiz edilmektedir.

Gelecek ve Aktarım ekseni ise katılımcıların Lazcanın geleceğine ilişkin beklentilerini ve dili sonraki kuşaklara aktarma konusundaki tutumlarını incelemektedir. Bu eksen, dilin sürdürülebilirliği ve kültürel devamlılığı açısından önemli bir analiz alanı sunmaktadır.

Görüşmeler sırasında katılımcılara rahat bir iletişim ortamı sağlanmış, sorular esnek bir biçimde yönlendirilmiş ve gerektiğinde derinleştirici sorularla veri zenginliği artırılmıştır. Bu yaklaşım, yalnızca yüzeysel yanıtlar değil, aynı zamanda katılımcıların deneyimlerinin arka planını ortaya koyan ayrıntılı anlatılar elde edilmesini sağlamıştır (Patton, 2015). Katılımcılara araştırmanın amacı açıklanmış, görüşmeler gönüllülük esasına göre gerçekleştirilmiş ve kişisel bilgiler anonimleştirilmiştir.

Veri Analizi

Araştırmada elde edilen veriler tematik analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Tematik analiz, nitel veriler içerisinde tekrar eden örüntüleri, anlam birimlerini ve kavramsal yapıları ortaya çıkarmaya imkân tanıyan sistematik bir analiz yöntemidir (Braun & Clarke, 2006).

Analiz süreci dört temel aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, görüşmeler ses kayıtlarından yazılı metne dönüştürülmüş ve veri seti oluşturulmuştur. Bu aşama, verilerin eksiksiz ve doğru biçimde analiz edilebilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir.

İkinci aşamada, elde edilen veriler detaylı biçimde incelenmiş ve anlamlı ifadeler kodlanmıştır. Kodlama sürecinde, katılımcıların dil kullanımına ilişkin deneyimleri, tutumları ve sosyal etkileşimleri dikkate alınarak sistematik bir sınıflandırma yapılmıştır.

Üçüncü aşamada, benzer kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Bu temalar, hem tekrar eden örüntüleri hem de farklı bakış açılarını yansıtacak şekilde düzenlenmiştir. Böylece veri seti, anlamlı ve yorumlanabilir bir yapıya kavuşturulmuştur.

Son aşamada ise elde edilen temalar yorumlanmış ve katılımcı ifadeleri ile desteklenmiştir. Bu süreçte doğrudan alıntılar kullanılarak bulguların açıklayıcılığı artırılmıştır.

Tematik analiz, yalnızca bireysel deneyimleri değil, aynı zamanda bu deneyimlerin olduğu sosyal ve kültürel bağlamı da görünür kılması bakımından bu araştırmanın amaçlarıyla örtüşmektedir (Patton, 2015). Bu yönüyle analiz süreci, Lazcanın gençler arasındaki kullanımına ilişkin hem betimleyici hem de yorumlayıcı bir perspektif sunmaktadır.

BULGULAR

Katılımcıların büyük bölümü Lazcayı anlama becerilerinin konuşma becerilerinden daha gelişmiş olduğunu belirtmiştir. Görüşmeler, gençlerin önemli bir kısmının dili pasif düzeyde bildiğini, ancak aktif kullanım konusunda kendilerini yeterli görmediklerini ortaya koymaktadır.

K8 (21) bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

"Konuşulanları anlıyorum ama cevap verirken Türkçeye dönüyorum."

Benzer şekilde K3 (19):

"Annemle babam konuşunca çoğunu anlıyorum ama ben konuşamıyorum."

K11 (24) ise:

"Bazı kelimeleri biliyorum ama cümle kurmakta zorlanıyorum."

Katılımcı ifadeleri, dil yetkinliğinin özellikle alımlama becerileri düzeyinde korunduğunu; buna karşın üretim becerilerinde belirgin bir gerileme yaşandığını göstermektedir.

Görüşmelerde öne çıkan en güçlü temalardan biri Lazcanın aile içindeki aktarımı olmuştur. Katılımcılar dili büyük ölçüde büyükanne, büyükbaba ve ebeveynlerden öğrendiklerini belirtmiştir.

K6 (22):

"Dedemle sürekli Lazca konuşuyordum. O vefat ettikten sonra evde Türkçe konuşmaya başlandı."

K15 (28):

"Lazcayı annemden öğrendim ama kardeşlerim bilmiyor."

K2 (20):

"Babam biliyor ama bize öğretmedi."

Bazı katılımcılar ise aile içinde Lazca kullanımının bilinçli biçimde sınırlandırıldığını ifade etmiştir.

K17 (29):

"Ailem okulda zorlanmayalım diye bizimle Türkçe konuşmayı tercih etmiş."

Bu bulgular, aktarımın hâlen aile temelli olduğunu; ancak süreklilik göstermediğini ortaya koymaktadır.

Katılımcılar Lazcanın kullanım alanlarının oldukça sınırlı olduğunu belirtmiştir.

En sık kullanılan alanlar:

- aile içi iletişim
- köy ziyaretleri
- düğünler
- bayramlar
- yaşlı akrabalarla görüşmeler

olarak ifade edilmiştir.

K5 (23):

"Köye gidince duyuyorum."

K9 (27):

"Sadece babaannemle konuşurken kullanıyorum."

K14 (30):

"Şehirde Lazca konuşacak kimse yok."

Katılımcıların tamamına yakını eğitim, iş yaşamı ve sosyal medya ortamlarında Lazca kullanmadıklarını belirtmiştir.

K1 (18):

"Okul hayatım boyunca hiç Lazca kullanmadım."

K20 (25):

"İş yerinde zaten mümkün değil."

Bu bulgular, Lazcanın gündelik yaşamda belirli bağlamlarla sınırlı kaldığını göstermektedir.

Araştırmada öne çıkan bir diğer tema, akran çevresinin dil kullanımına etkisidir. Katılımcılar arkadaş çevrelerinde Lazca konuşmanın yaygın olmadığını belirtmiştir.

K12 (25):

"Arkadaşlarım anlamıyor."

K7 (20):

"Konuşunca tuhaf karşılanıyor."

K16 (22):

"Arkadaş grubumuzda hiç Lazca konuşmuyoruz."

Bazı katılımcılar dil kullanımından kaçınmalarının temel nedeninin anlaşılma kaygısı olduğunu ifade etmiştir.

K4 (22):

"Konuşursam dışlanacağımı düşünmüyorum ama insanlar anlamayınca ister istemez Türkçeye dönüyorum."

Katılımcı ifadeleri sosyal çevrenin dil tercihleri üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların tamamına yakını Lazcaya olumlu duygular beslediklerini ifade etmiştir.

Dil en sık şu kavramlarla ilişkilendirilmiştir:

- kimlik
- aidiyet
- aile
- kültür
- geçmiş

K10 (24):

"Lazca benim kimliğimin bir parçası."

K13 (21):

"Ailemi hatırlatıyor."

K18 (26):

"Kültürümüzün önemli bir unsuru."

Ancak olumlu tutumların her zaman aktif kullanıma dönüşmediği görülmektedir.

K8 (21):

"Seviyorum ama konuşamıyorum."

K19 (27):

"Yanlış konuşmaktan çekiniyorum."

Bu durum duygusal sahiplenme ile pratik kullanım arasında belirli bir mesafe bulunduğunu göstermektedir.

Katılımcılar Lazcanın kullanımındaki gerilemeyi çoğunlukla bireysel tercihlerden ziyade toplumsal ve kurumsal faktörlerle ilişkilendirmiştir.

En sık belirtilen nedenler:

- eğitim sistemi
- kentleşme
- göç
- medya

• dijitalleşme

olmuştur.

K4 (22):

"Okulda hiç Lazca yoktu."

K5 (23):

"Televizyonda veya internette karşılaşmıyoruz."

K11 (24):

"Şehir hayatında ihtiyaç duyulmuyor."

Katılımcılar dil kullanımındaki azalmanın uzun yıllara yayılan toplumsal dönüşümlerin sonucu olduğunu düşünmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu Lazcanın korunmasını istemekte ve çocuklarına öğretmeyi düşündüklerini belirtmektedir.

K18 (26):

"Çocuğum olursa öğretmek isterim."

K9 (27):

"Öğretmek isterim ama benim de eksiklerim var."

K15 (28):

"Evde kullanabilirsem aktarabilirim."

Bununla birlikte birçok katılımcı gerekli sosyal ortamın bulunmadığını ifade etmiştir.

K3 (19):

"İstek var ama ortam yok."

K20 (25):

"Tek başına aile yeterli olmayabilir."

Katılımcı görüşleri, bireysel isteğin güçlü olduğunu ancak dil aktarımının gerçekleştirilmesi için daha geniş sosyal destek mekanizmalarına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Bulgularda ortaya çıkan temalar.

Tema	Katılımcı Sayısı (n=20)
Lazcayı anlıyor ancak konuşamıyor	14
Dili aile büyüklerinden öğrenmiş	17
Günlük kullanımın sınırlı olduğunu düşünüyor	18
Arkadaş çevresinde Lazca kullanmıyor	16
Lazcayı kimlik unsuru olarak görüyor	19
Çocuklarına öğretmek istiyor	15
Dil kaybını yapısal nedenlerle açıklıyor	17

TARTIŞMA

Bu araştırma, Lazcanın genç kuşaklar arasındaki kullanımını, dile yönelik tutumları ve kuşaklararası aktarım süreçlerini inceleyerek dil kaybı literatüründe sıklıkla vurgulanan bazı temel eğilimlerin Laz toplumu bağlamında da geçerli olduğunu göstermektedir. Bulgular, Lazcanın gençler açısından güçlü bir kültürel aidiyet unsuru olmaya devam ettiğini; ancak gündelik iletişim pratiklerinde kullanım alanlarının önemli ölçüde daraldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, dilin sembolik değeri ile işlevsel kullanımı arasındaki ayrışmanın Lazca örneğinde belirginleştiğini göstermektedir.

Araştırmada elde edilen veriler, katılımcıların büyük bölümünün Lazcayı anlayabildiğini ancak aktif biçimde konuşmakta zorlandığını ortaya koymuştur. Bu bulgu, tehlike altındaki diller üzerine yaptığı çalışmalarda genç kuşaklarda görülen "pasif iki dillilik" olgusuna dikkat çeken Dorian (1981, ss. 56-58)'ın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Dorian, dil kaymasının ileri aşamalarında genç kuşakların dili anlamaya devam etmelerine rağmen üretim becerilerinde ciddi gerilemeler yaşandığını belirtmektedir. Benzer şekilde Hinton (2013, ss. 72-75), dilin yalnızca anlaşılmasının değil, aktif kullanımının da sürdürülebilirlik açısından belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. Bu araştırmada elde edilen bulgular da Lazcanın genç kuşaklarda tamamen kaybolmadığını ancak aktif kullanım bakımından zayıfladığını göstermektedir.

Araştırmanın önemli sonuçlarından biri, Lazcanın temel aktarım mekanizmasının hâlen aile kurumu olmasıdır. Katılımcıların büyük çoğunluğu dili ebeveynlerinden veya büyükanne ve büyükbabalarından öğrendiklerini ifade etmiştir. Bu durum, Fishman (1991, ss. 92-95)'ın dilin yaşatılmasında aile içi aktarımın merkezi rolüne ilişkin yaklaşımını desteklemektedir. Ancak araştırmada aile içindeki aktarımın süreklilik göstermediği ve birçok katılımcının kardeşleriyle ya da kendi kuşağıyla Lazca konuşmadığı görülmüştür. Fishman'a göre aile içinde başlayan aktarımın akran grupları ve topluluk düzeyinde desteklenmemesi durumunda dil kayması kaçınılmaz hâle gelmektedir. Bulgular, Lazca açısından da benzer bir sürecin yaşandığını göstermektedir.

Lazcanın kullanım alanlarının büyük ölçüde aile içi iletişim ve belirli kültürel etkinliklerle sınırlı kalması, dil kayması literatüründe sıklıkla vurgulanan işlevsel daralma olgusunu doğrulamaktadır. Gal (1979, ss. 107-110), ekonomik ve toplumsal dönüşümlerin azınlık dillerini belirli sosyal alanlara sıkıştırdığını belirtmektedir. Araştırmada katılımcıların Lazcayı çoğunlukla yaşlı aile bireyleriyle konuşurken kullandıklarını, eğitim ve iş yaşamında ise neredeyse hiç kullanmadıklarını belirtmeleri bu tespitle örtüşmektedir. Benzer şekilde Kutscher (2008, ss. 15-18), Lazcanın son yüzyılda kamusal kullanım alanlarının daraldığını ve giderek aile içi iletişimle sınırlanan bir dil görünümü kazandığını ifade etmektedir.

Araştırma bulguları, sosyal çevrenin dil kullanımını belirleyen temel faktörlerden biri olduğunu göstermektedir. Özellikle akran gruplarında Lazca kullanımının yok denecek kadar az olması dikkat çekmektedir. Bu durum, Woolard (1998, ss. 6-9)'ın dil ideolojileri yaklaşımıyla açıklanabilir. Woolard'a göre bireylerin dil tercihleri yalnızca dilsel yeterliliklerinden değil, toplum içerisinde dillere yüklenen anlamlardan da etkilenmektedir. Katılımcıların arkadaş çevrelerinde Lazca konuşmaktan kaçınmaları ve bazı durumlarda çekingenlik hissetmeleri, Lazcanın kamusal görünürlüğünün sınırlı olmasıyla ilişkilendirilebilir. Heller (2011, ss. 48-50) de azınlık dillerinin sosyal dolaşım

alanlarının daralmasının genç kuşakların dil kullanımını doğrudan etkilediğini belirtmektedir.

Dil kaybına ilişkin değerlendirmelerde katılımcıların büyük çoğunluğu eğitim sistemi, medya ve kamusal alanın etkisini vurgulamıştır. Bu bulgu, Spolsky (2004, ss. 217-221)'nin dil politikalarının yalnızca yasal düzenlemelerle değil, gündelik uygulamalar ve kurumsal mekanizmalar aracılığıyla da şekillendiği yönündeki yaklaşımıyla uyumludur. Katılımcıların okul yaşamları boyunca Lazca ile karşılaşmamış olmaları, dilin kurumsal destekten yoksun kaldığını göstermektedir. Benzer şekilde Skutnabb-Kangas (2000, ss. 312-318), eğitim sistemlerinde azınlık dillerinin dışlanmasının uzun vadede dil kaymasına yol açtığını belirtmektedir.

Araştırmada ortaya çıkan önemli sonuçlardan biri de Lazcanın gençler açısından güçlü bir kimlik göstergesi olmaya devam etmesidir. Katılımcılar dili sıklıkla aidiyet, kültür ve aile geçmişiyle ilişkilendirmiştir. Bu durum Edwards (2009, ss. 55-57)'in dil ve kimlik ilişkisine dair değerlendirmeleriyle örtüşmektedir. Bununla birlikte, olumlu tutumların aktif kullanıma dönüşmediği görülmektedir. Pavlenko (2008, ss. 162-165), çokdilli toplumlarda bireylerin belirli dillere güçlü sembolik anlamlar yükleyebildiğini ancak bu durumun her zaman günlük kullanım davranışlarına yansımadığını belirtmektedir. Araştırma bulguları da Lazca açısından benzer bir tablo ortaya koymaktadır.

Lazcanın mevcut durumuna ilişkin bulgular, Laz dili üzerine çalışan araştırmacıların tespitleriyle de önemli ölçüde örtüşmektedir. Bucaklışı vd. (2011, ss. 9-12), Lazcanın özellikle genç kuşaklar arasında kullanım sıklığının azaldığını ancak kültürel kimlik bakımından önemini koruduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde Feurstein (1983, ss. 24-28), Laz topluluklarında dil kullanımının giderek aile merkezli hâle geldiğini ifade etmektedir. Kojima ve Bucaklışı (2003, ss. 40-45)'nin Laz dili üzerine yaptığı çalışmalar da genç kuşaklarda dil yeterliliğinin önceki kuşaklara kıyasla belirgin biçimde azaldığını göstermektedir.

Araştırma bulguları, dijitalleşmenin Lazca açısından hem risk hem de fırsat barındırdığını ortaya koymaktadır. Katılımcılar dijital ortamlarda Lazcayla nadiren karşılaştıklarını belirtmiş olsalar da yeni medya araçlarının dilin görünürlüğünü artırma potansiyeli bulunmaktadır. Bu durum, May (2012, ss. 190-194)'ın ve Hornberger ve King (1996)'in azınlık dillerinin korunmasında dijital teknolojilerin önemine ilişkin değerlendirmeleriyle uyumludur. Günümüzde sosyal medya, çevrim içi sözlükler, dijital eğitim materyalleri ve içerik üretimi gibi araçlar, Lazcanın genç kuşaklarla yeniden buluşmasına katkı sağlayabilecek alanlar olarak değerlendirilebilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde araştırma bulguları, Lazcanın genç kuşaklar arasında tamamen ortadan kalkmış bir dil olmadığını, ancak kuşaklararası aktarımın zayıfladığı ve kullanım alanlarının daraldığı bir süreçten geçtiğini göstermektedir. Bu durum, dil kaybının yalnızca bireysel tercihlerle açıklanamayacağını; eğitim politikaları, toplumsal dönüşümler, dil ideolojileri ve kurumsal destek mekanizmaları gibi çok katmanlı faktörlerle birlikte ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Lazca örneği, dil kayması süreçlerinin genç kuşaklar üzerinden nasıl şekillendiğini göstermesi bakımından yalnızca Türkiye bağlamında değil, uluslararası azınlık dili literatürü açısından da dikkat çekici bir örnek oluşturmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, Lazcanın genç kuşaklar arasındaki kullanımını, dile yönelik tutumları ve kuşaklararası aktarım süreçlerini Laz nüfusunun yoğun olarak yaşadığı yerleşim alanlarında gerçekleştirilen nitel görüşmeler aracılığıyla incelemiştir. Araştırma bulguları, Lazcanın gençler açısından güçlü bir kültürel aidiyet ve kimlik unsuru olmaya devam ettiğini, ancak gündelik iletişim pratiklerindeki kullanımının önemli ölçüde daraldığını göstermektedir.

Katılımcıların büyük bölümü Lazcayı belirli ölçüde anlayabildiğini ifade etmekle birlikte, dili aktif biçimde kullanma konusunda kendilerini yeterli görmemektedir. Bu durum, dilin genç kuşaklar arasında tamamen kaybolmadığını; ancak konuşma ve üretim becerileri bakımından zayıfladığını ortaya koymaktadır. Araştırma ayrıca Lazcanın büyük ölçüde aile içinde öğrenildiğini, ancak kuşaklararası aktarımın süreklilik göstermediğini göstermektedir. Özellikle aile büyüklerinin dil aktarımındaki merkezi rolü devam etmekle birlikte, gençlerin kendi kuşaklarıyla Lazca iletişim kurma sıklığı oldukça düşüktür.

Araştırmanın ortaya koyduğu önemli sonuçlardan biri, Lazcanın sembolik değeri ile işlevsel kullanımı arasındaki farklılaşmadır. Katılımcılar dili kültürel kimliklerinin önemli bir parçası olarak görmekte, ancak bu olumlu yaklaşım çoğu zaman aktif dil kullanımına dönüşmemektedir. Dil, aidiyet ve kültürel hafıza açısından güçlü bir anlam taşıırken, gündelik yaşamda kullanım alanları giderek daralmaktadır.

Bulgular, Lazcanın geleceğinin yalnızca bireysel tercihlerle açıklanamayacağını da göstermektedir. Eğitim süreçleri, kentleşme, göç, sosyal çevre ve kamusal görünürlük gibi faktörler gençlerin dil kullanımını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle Lazcanın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması yalnızca ailelerin sorumluluğuna bırakılabilecek bir mesele değildir. Dilin sürdürülebilirliği, bireysel çabalar ile toplumsal ve kurumsal destek mekanizmalarının birlikte işlemlerini gerektirmektedir.

Sonuç olarak bu araştırma, Lazcanın genç kuşaklar arasında tamamen ortadan kalkmış bir dil olmadığını; ancak kullanım alanlarının daraldığı ve kuşaklararası aktarımın kırılganlaştığı bir süreçten geçtiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte gençlerin dile yönelik olumlu tutumları, Lazcanın yeniden canlandırılmasına yönelik girişimler açısından önemli bir potansiyelin varlığına işaret etmektedir. Araştırma bulgularından hareketle Lazcanın sürdürülebilirliğini desteklemek amacıyla aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Lazcanın eğitim alanındaki görünürlüğünün artırılması gerekmektedir. Özellikle Laz nüfusunun yoğun olarak yaşadığı yerleşim alanlarında seçmeli ders uygulamalarının yaygınlaştırılması ve nitelikli öğretim materyallerinin geliştirilmesi önem taşımaktadır.
2. Aile içi dil aktarımını destekleyen programlar geliştirilmelidir. Dilin doğal kullanım ortamı olan aile yapısının güçlendirilmesi, kuşaklararası aktarımın devamlılığı açısından kritik öneme sahiptir.
3. Yerel yönetimler ve kültür kurumları tarafından Lazcanın kamusal görünürlüğünü artıracak uygulamalar hayata geçirilmelidir. Çift dilli kültürel etkinlikler, yerel festivaller ve kamusal bilgilendirme faaliyetleri bu süreçte katkı sağlayabilir.

4. Dijital platformlarda Lazca içerik üretimi teşvik edilmelidir. Sosyal medya, çevrim içi eğitim materyalleri, mobil uygulamalar ve dijital arşiv çalışmaları genç kuşakların dile erişimini kolaylaştırabilir.

5. Üniversiteler, araştırma merkezleri ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği geliştirilerek Lazca üzerine yürütülen akademik çalışmalar desteklenmelidir. Özellikle sözlü kültür ürünlerinin kayıt altına alınması ve dil belgelenmesine yönelik projeler artırılmalıdır.

6. Dil politikalarının yalnızca koruma odaklı değil, kullanım odaklı bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Dilin yaşatılabilmesi için gündelik yaşam içerisinde kullanılabileceği sosyal ve kültürel ortamların oluşturulması önem taşımaktadır.

7. Gelecekte yapılacak araştırmalarda farklı yaş gruplarının, farklı yerleşim birimlerinin ve farklı sosyoekonomik çevrelerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, Lazcanın güncel durumuna ilişkin daha kapsamlı bir değerlendirme yapılmasına katkı sağlayacaktır.

Bu önerilerin hayata geçirilmesi, Lazcanın yalnızca kültürel bir miras unsuru olarak korunmasına değil, aynı zamanda yaşayan bir iletişim aracı olarak varlığını sürdürmesine de katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Yayımlanmış Eserler

- Aslan, S. (2007). "Citizen, Speak Turkish!": A nation in the making. *Nationalism and Ethnic Politics*, 13(2), 245-272. <https://doi.org/10.1080/13537110701293500>
- Austin, P. K., & Sallabank, J. (2011). *The Cambridge handbook of endangered languages*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511975981>
- Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education and bilingualism*. Multilingual Matters.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braund, D. (1994). *Georgia in antiquity: A history of Colchis and Transcaucasian Iberia, 550 BC-AD 562*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198144731.001.0001>
- Bucaklışı, İ. A., Şafak Buyuklışı, O., Aleksiva, İ., Uzunhasanoğlu, H., Sarı, E., & Hocalıoğlu, F. (2011). *Laz kültürü üzerine notlar*. Lazika Yayın Kollektifi.
- Comrie, B. (2009). *The world's major languages*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203301524>
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage Publications.
- Crystal, D. (2000). *Language death*. Cambridge University Press.
- Dorian, N. C. (1981). *Language death: The life cycle of a Scottish Gaelic dialect*. Cambridge University Press.

- Dumézil, G. (1937). *Contes lazes (Travaux et mémoires de l'Institut d'ethnologie, XXVII)*. Institut d'Ethnologie.
- Edwards, J. (2009). *Language and identity: An introduction*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511809842>
- Evans, N. (2009). *Dying words: Endangered languages and what they have to tell us*. Wiley-Blackwell.
- Feurstein, W. (1983). *Die lasen: Ethnische minderheit am schwarzen meer*. Reimer Verlag.
- Fishman, J. A. (1991). *Reversing language shift: Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages*. Multilingual Matters.
- Gal, S. (1979). *Language shift: Social determinants of linguistic change in bilingual Austria*. Academic Press.
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82. <https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>
- Heller, M. (2011). *Paths to post-nationalism: A critical ethnography of language and identity*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199746866.001.0001>
- Hewitt, B. G. (1995). *Georgian: A structural reference grammar*. John Benjamins.
- Hinton, L. (2013). *Bringing our languages home: Language revitalization for families*. Heyday.
- Hornberger, N. H., & King, K. A. (1996). Language revitalisation in the Andes: Can the schools reverse language shift? *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 17(6), 427-441. <https://doi.org/10.1080/01434639608666294>
- Kaya, A., & Tarhanlı, T. (2005). *Türkiye'de çoğunluk ve azınlık politikaları: AB sürecinde yurttaşlık tartışmaları*. Tesev Yayınları.
- Kojima, G., & Bucaklışı, İ. A. (2003). *Lazca gramer*. Çiviyazıları Yayınları.
- Kutscher, S. (2008). The language of the Laz in Turkey: Contact-induced change or gradual language loss? *Turkic Languages*, 12(1), 82-102.
- May, S. (2012). *Language and minority rights: Ethnicity, nationalism and the politics of language*. Routledge.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods*. Sage.
- Pavlenko, A. (2008). *Multilingualism in post-Soviet countries*. Multilingual Matters. <https://doi.org/10.2307/jj.27710835>
- Sallabank, J. (2013). *Attitudes to endangered languages: Identities and policies*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139344166>
- Skutnabb-Kangas, T. (2000). *Linguistic genocide in education—or worldwide diversity and human rights?* Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781410605191>
- Spolsky, B. (2004). *Language policy*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511615245>
- UNESCO. (2010). *Atlas of the world's languages in danger*. UNESCO Publishing.

- Warschauer, M. (2003). *Technology and social inclusion: Rethinking the digital divide*. MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/6699.001.0001>
- Woolard, K. A. (1998). Language ideology as a field of inquiry. İçinde B. B. Schieffelin, K. A. Woolard & P. V. Kroskrity (Ed.), *Language ideologies: Practice and theory* (ss. 3-47). Oxford University Press.

İnternet Kaynakları

- Council of Europe. (2011). *European charter for regional or minority languages*. <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages>
- ECRI. (2011). *ECRI report on Turkey (fourth monitoring cycle)*. <https://rm.coe.int/fourth-report-on-turkey/16808b5c7e>